

AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

LAUREA-JULKAISUT | LAUREA PUBLICATIONS | 130

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio (toim.)

Pedagogiset helmet sosiaalialan koulutuksessa

**Copyright © tekijät ja
Laurea-ammattikorkeakoulu 2019
CC BY-SA.40**

Kannen kuva: Matthew Fassnacht on Unsplash

Sivun 5 ja 8 kuvat: Laurea AMK

Sivun 11 kuva: Jes Hoots on Unsplash

Sivun 18 kuva: Priscilla du Prees on Unsplash

Sivun 25 ja 26 kuvat: Anu Nordlund-Knuutila

Sivun 29 kuva: Josue Isai Ramos Figueroa on Unsplash

Sivujen 33 ja 35 kuvat: Annika Kultavirta

Sivun 41 kuva: Jared Ng on Unsplash

Taitto:

Maija Merimaa

ISSN 2242-5225 (verkko)

ISBN: 978-951-799-563-4 (verkko)

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe /

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio 4

1 Sosionomiksi verkossa /

Mirva Alapoikela & Jaana Paasu 6

2 Kokemusasiantuntijuus ja jaettu asiantuntijuus osana sosionomiopintoja/

Kaijus Varjonen 16

3 Rakas, raskas raksa - Monialaista esimiestyön opetuksen uudistamista Laurean sosiaalialan ja HAMKn rakennusalan yhteistyönä /

Anu Nordlund-Knuutila 22

4 Simulaatipedagogiikka oppimisen innoittajana sosionomikoulutuksessa /

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio 30

Esipuhe

Pedagogiikka on kiinnostava ala. Se käsittelee esimerkiksi sitä, miten ihminen oppii ja niitä menetelmällisiä ratkaisuja, miten oppimista tuetaan. Nykyinen näkemys korostaa sitä, että opiskelijan tulee itse etsiä tietoa ja prosessoida sitä. Opettajan tehtävänä on ohjata opiskelijoiden oppimisprosessia tiedonjakamisen sijaan. Pedagogisia menetelmiä kehitetään jatkuvasti ja tämä julkaisu toimii yhtenä esimerkkinä, miten sosionomikoulutuksessa kehitetään erilaisia pedagogisia ratkaisuja.

Tässä julkaisussa käsitellään erilaisia pedagogisia menetelmiä liittyen pääasiallisesti sosionomikoulutukseen Laurea-ammattikorkeakoulussa. Julkaisu koostuu neljästä artikkelista. Mirva Alapoikelan ja Jaana Paasun artikkeli käsittelee sosionomien verkkotutkintoa, jossa koko koulutus on verkossa, Kaijus Varjosen artikkeli käsittelee kokemusasiantuntijoita ja heidän panostaan opetustehtävässä, Anu Nordlund-Knuutilan artikkeli käsittelee rakennusalan esimiestyön opintoja, joihin lisättiin käsitteitä sosiaalialan kontekstista ja Annika Kultavirran ja Tuula Saarnion artikkeli käsittelee simulaatiopedagogiikkakokeiluja perhetyön opinnoissa.

Laurea-ammattikorkeakoulu on kehitysmönteinen yhteisö ja se mahdollistaa erilaisten pedagogisten menetelmällisten ratkaisujen hyödyntämisen ja pilotoinnin ja niiden edelleen kehittämisen. Tämän julkaisun kirjoittajat ovat tai ovat olleet Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan lehtoreita samassa tiimissä ja kyseisen julkaisu syntyi siellä syntyneistä pedagogista helmistä. Innokkuus ja kehittämismönteisyys erilaisissa pedagogisissa ratkaisuisissa on ollut rikasta ja opettavaista.

Toivomme, että julkaisu inspiroi muitakin sosiaalialan kouluttajia perehtymään ja testaamaan artikkeleissa valotettuja pedagogisia menetelmiä.

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio

1 Sosionomiksi verkossa

MIRVA ALAPOIKELA JA JAANA PAASU

JOHDANTO

Tässä artikkelissa tarkastelemme ja pohdimme digipedagogiikkaa sosionomien verkkotutkinnossa. Tänä päivänä verkossa on mahdollista opiskella monipuolisesti, lyhyestä webinaarista kokonaiseen verkkotutkintoon (Myllyniemi, 2017). Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa eAMK-hankkeessa digitaalista opiskelua kuvataan seuraavasti: *”Verkkotutkinto voi sisältää reaaliaikaisia verkkotapaamisia, itsenäistä tai ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutteista verkkotyöskentelyä ja ohjattua opiskelua. Osa verkkotapaamisista voi olla aikaan sidottuja, muuten opiskelu on ajasta riippumatonta. Osa oppimistilanteiden ohjauksesta voi olla sovitulla verkkoalustoilla, muuten opiskelu on paikasta riippumatonta.”* <https://www.eamk.fi/fi/digipolytys/verkkotutkintojen-termiviiidakossa---riippumatonta-opiskelua-riippumatossanew-page/>

Laurea - ammattikorkeakoulussa, alkoi tammikuussa 2018 sosionomien koulutus verkkotutkintona. Otaniemen yksikössä oli toteutettu sosionomien monimuotokoulutusta jo pitkään ja siitä oli luontevaa siirtyä verkkokoulutukseen. Sosionomin tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja opintojen kesto kaikissa koulutusmuodoissa on kolme ja puoli vuotta.

DIGITAALISAATIOKEHITYS SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Digitaalinen teknologia mullistaa perusteellisesti yhteiskuntamme ja taloutemme rakenteita sekä kulttuurimme muotoja. Käynnissä olevan digievoluution tahti vain kiihtyy. Ensin ammattikorkeakouluissa opetuksen ja opiskelun digitalisaatio näytti etenevän lähes verkkaisesti, mutta yhtäkkiä kokeilevien verkko-opintojaksojen myötä eteneminen oli salamannopeaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2016 digitalisaation vision, joka antaa suuntaviivoja digitalisaation kehittämistä vuoteen 2025 saakka. Visiossa tärkein on asiakas (tässä yhteydessä asiakkaalla tarkoitetaan kansalaisia, yhteisöjä, viranomaisia sekä yrityksiä). Asiakkaan ympärille muodostetaan verkosto, joka mahdollistaa parempien valintojen, toimintojen ja palveluiden saannin. Esimerkeiksi toimintamallista käyvät Kanta-palvelut ja työsuojeluvallonta, joiden myötä Suomi on saavuttanut kansainvälisesti korkean tason terveyden- ja hyvinvoinnin sähköisessä tiedonhallinnassa. Onnistuneen digitalisoinnin edellytyksenä on yhdessä toteuttaminen sekä kokonaisuuksien koordinointi. (Digitalisaatio, Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018.)

Digitalisaation kehitys sosiaali- ja terveysalalla mahdollistaa uudenlaisen toimintaympäristön ja uudenlaisia työvälineitä ja –menetelmiä, joiden avulla esimerkiksi sosiaalityöllä on suurempi mahdollisuus tavoittaa väestöä, tuottaa palveluita asiakasryhmille, jotka eivät saa riittävästi palveluja nykyisestä palvelujärjestelmästä sekä tukea ihmisten yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Sosiaalialan digitalisaatio on edennyt toisaalta verrattain hitaasti verrattuna terveysalaan. Havaintojemme mukaan haasteina ovat olleet erityisesti palvelukonseptien ja hyvien käytäntöjen puute sekä henkilöstön ja johdon taidolliset puutteet käyttää digitaalisia ohjelmia ja välineitä.

Sosiaali- ja terveystalouden digitaaliset palvelut ovat kuitenkin kehittyneet viime vuosina samalla, kun eri toimijoiden vastuita on jaettu uudelleen. Yksi merkittävä muutos on ollut esimerkiksi perustoimeentulotuen siirtyminen Kelaan vuonna 2017. Ennaltaehkäisevä ja harkinnanvarainen toimeentulotuki on edelleen kuntien aikuissosiaalityön vastuulla. Tämän vastuun uudistaminen on laajentanut Kelan työntekijöiden osaamistarvetta asiakkaan palveluohjauksessa ja yksilöllisen elämäntilanteen huomioonottamisessa digitaalisin välinein. Niinpä Kelassa työskentelee myös sosionomeja ja sosiaalityöntekijöitä verkossa. (PRO SOS 2019.)

Digitaalisia palveluita tulisi kehittää sosiaalisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamiseksi. Tavoitteena on yhdenvertaisuuden, osallisuuden sekä jokaisen terveyden ja toimintakyvyn edistäminen digitaalisten palveluiden avulla. Asiakaslähtöisten palveluiden tulisi olla vaikuttavia ja tasa-arvoisesti saatavilla. Ammattilaisten näkökulmasta tämä edellyttää jouhevaa, turvallista ja asiakkaan tahtoon perustuvaa tiedonvaihtoa ja moniammatillista yhteistyötä digitaalisten palveluiden välityksellä. Mutta kuten Hyppönen ja Ilmarinen (2016, 1) toteavat, digitaalisten palveluiden ulkopuolella on vaarassa jäädä juuri ne henkilöt, joita Sote-tieto hyötykäyttöön strategia 2020:ssä mainitaan, toisin sanoen iäkkäät, alhaisen koulutuksen saaneet, työelämän ulkopuolella olevat ja haja-asutusalueilla asuvat.

Backman, Partanen ja Anttonen (2019) tukevat julkaisussaan ajatuksiamme siitä minkälaisista osaamista ja tukea työntekijät tarvitsevat sosiaali- ja terveysalalla digitaalisten palveluiden käytössä. He tuovat esiin julkaisussaan, että on varmistettava se, että sen käyttäjillä on vahvaa osaamista, tietoa, yhteistyötä ja määrätietoista johtamista, jotta digitalisaation tarjoama tehokkuus ja palveluiden laadullisuus toteutuisi. Palveluiden tulisi olla käyttäjystävällisiä ja kehittämistyön jatkuvaa. Tämän lisäksi on varmistettava osaaminen ja toisaalta halukkuus käyttää digitaalisia palveluita. Digitaalisten palvelujen käyttö edellyttää uusia taitoja ja osaamista. Jotta digitaalisten palveluiden käyttöönotto onnistuu ja muutokset hyväksytään, tulee huolehtia hyvästä suunnittelusta ja jalkauttamisesta.

Tietoteknologian kehitys sekä sitä kautta työntekijöiden uudenlaiset koulutuskäsitteet pakottavat myös korkeakoulut uudelleen arvioimaan koulutuksen sisältöjä: tuotammeko digitalisoituvassa ympäristössä uudenlaista osaamista ja asennetta vai jatkammeko teollisen yhteiskunnan tietojen ja taitojen uusintamista? Osaamistarpeiden muutoksen edetessä korkeakoulut joutuvat asemoitumaan jatkuvan oppimisen alustoiksi: tarjoammeko oppimismahdollisuuksia tasapainoisesti oppijoiden koko eliniän? Digitalisaatio

ajaa korkeakoulut uudistamaan opetuksen muotoja ja oppimisen ympäristöjä. Sipilän hallitusohjelmassa 2015 on kirjattuna myös tavoite opiskelijoiden uudistuvasta osaamisesta ja nopeammasta siirtymisestä työelämään. (https://vnk.fi/documents/10616/1095776/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf/5f59e1a3-bfe8-47cb-a42f-6e18ee6a53a7/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf?version=1.0). Tähän yhtenä vastauksena on digitalisaation hyödyntäminen opetuksessa.

VERKKO -PEDAGOGIIKKA

Verkko-opiskelun ehkä suurin etu on joustavuus: opiskelu ei ole sidottua aikaan tai paikkaan. Opintoja voi suorittaa joustavasti esimerkiksi työn ohessa. Hyödynnettäessään erilaisia verkko-opinnoissa tarvittavia järjestelmiä, kanavia ja välineitä opiskelijat saavat myös samalla työelämässä tarvittavia digitaalisia taitoja. Hyvin toteutettu verkko-opiskelu vastaa innovaatiopedagogiikan periaatteita; alakohtaisen osaamisen lisäksi kehitetään innovaatiokompetensseja ja yleisempiä osaamistaitoja kuten digiosaamista. (<https://talk.turkuamk.fi/innopeda/verkko-opiskelu-tullut-jaadakseen/>.)

Lähiopetuksen tapaan verkossa tarvitaan asiantuntevia opettajia ja oikeanlaista pedagogiikkaa, johon myös opettajat tarvitsivat sekä sisällöllistä että teknistä tukea. Verkkotutkintojen suunnittelu vaatii monen eri näkökulman huomioimista, muun muassa aikataulutus, oppimisen ohjaus, opintojaksojen suunnittelu ja tekniset ratkaisut.

Laurean verkkokoulutuksen luento-opetusta toteutettiin kokonaan etäopetuksena. Lukukausien alussa oli ainoastaan kaksi lähipäivää, muu opetus tapahtui verkossa esimerkiksi webinaarien, verkkokeskustelujen, blogien, verkkotenttien sekä oppimistehtävien avulla. Teknisesti ohjausta toteutettiin Adobe Connectin, Zoomin tai Skypen välityksellä. Etäyhteyksiä käytettiin mitä erilaisempiin ohjaustilanteisiin esim. tutorikeskusteluihin, harjoittelun ja opinnäytetyön ohjaukseen. Pikaviestintävälineenä informaation kulussa käytetään Microsoftin Office 365 Teamsiä, jossa jäseninä olivat kaikki lukukauden opettajat sekä tukipalveluiden henkilökuntaa kuten opintopäällikkö ja kirjaston informaattikko, IT –tuki sekä digitiimin jäseniä.

LEARNING BY DEVELOPMENT -MALLI

Laurean ammattikorkeakoulussa toteutetaan Learning by Development (LbD) –mallia, jonka tavoitteena on opintojen aikana taata opiskelijoille yhteistyö -mahdollisuuksia työelämän kanssa, jolloin sosiaalialan työ sekä yhteistyöalojen kumppanit tulevat tutuksi jo opintojen aikana. Tällöin vastuu oppimisesta on opiskelijan lisäksi vertaisopiskelijoilla. Haaste saattaa kaikki aktiivisen oppijan rooliin, kehittämishaasteet lisäävät motivaatiota aktivoiden syvällisempää tiedonhankintaa ja soveltamista käytännössä. LbD -toimintamalli perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen, jossa opitaan toisilta ja kehitetään yhdessä.

LbD-mallin myötä opettajan rooli on muuttunut tiedon jakajasta valmentajaksi ja oppimisprosessin ohjaajaksi tuoden mukanaan monenlaisia osaamistarpeita ohjaajana, hankekumppanina, verkostojen rakentajana, toiminnan organisoijana, suunnittelijana, toteuttajana ja arvioijana. Tämä sama muutos on nähtävissä laajemminkin opetuksen digitalisaatiossa. Verkkoympäristössä toimiminen edellyttää edellä mainittujen lisäksi digipedagogista osaamista. Kehittämispohjaisen oppimisen prosessissa aito työelämälähtöisyys ja kumppanuus ovat keskeisiä. Verkkososionomiopiskelijat ovat tehneet tiiviisti ja monipuolisesti pieniä projekteja työelämän kanssa (kunnat, järjestöt, yritykset) omilla paikkakunnillaan ja tuottaneet myös empiiristä tietoa työelämälle. Osa projekteista on ollut digitaalisia hankkeita.

Opiskelujen keskiössä on ollut sosionomi –opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehittyminen digitalisaatiota hyödyntämällä. Opettajan rooli painottui myös verkkososionomikoulutuksessa ohjaamiseen ja valmentamiseen tietoperustan lisäksi. Opiskelijoiden joustava eteneminen turvattiin henkilökohtaisten opintosuunnitelmien avulla. Opiskelijalla oli mahdollisuus myös näytöillä osoittaa osaamisensa. Näytöllä voi osoittaa tutkinnon tavoitteen mukaista osaamista, riippumatta siitä miten osaaminen on hankittu, esimerkiksi e-porfolion avulla. Myös työn opinnollistaminen on ollut mahdollista opinnoissa, vaikka verkkososionomi -opiskelijat eivät ole vielä innostuneet siitä. Työn opinnollistaminen on vaihtoehtoinen tapa opiskella. Se tarkoittaa opintojen aikaisen työssä käynnin tuottaman osaamisen tunnistamista ja arvioimista (tunnustamista opintopisteinä).

OHJAUS VERKKO-OPINNOISSA

Yhteisöllisyys tai pikemminkin sen puute tulee usein huolenaiheeksi verkko-opintojen yhteydessä. Usein pohditaan, miten opiskelija tulee kuulluksi ja nähdyksi verkko –opetuksessa ja miten innostava ja luottamuksellinen ilmapiiri voidaan luoda kaikille opiskelijoille. Opettajien substanssin asiantuntemus sekä oppimisen prosessin tunteminen vastaavat tähän. Opiskelijan ja ohjaajan välisen vuorovaikutuksen toimivuus on usein ratkaiseva tekijä opiskelijan motivoituneisuuteen ja opintojen etenemiseen. Kun

opettaja on rauhallinen ja hänellä on oppimisen prosessi hallussa, antaa tämä myös opiskelijalle tunteen, ettei hänen tarvitse hätäillä tai ottaa vastuuta opettajan työstä. Opiskelija motivoituu kun hänestä ja hänen osaamisensa kehittymisestä ollaan kiinnostuneita. Hyvässä verkko-opinnoissa korostuvat opettajan läsnäolo ja opiskelijoiden kohtaaminen. Webinaareissa on hyvä antaa tilaa opiskelijoiden keskusteluille ja kysymyksille. Näin sekä opiskelijat että opettajat luovat yhteistä osallisuutta. (Myllyniemi, 2017.)

Verkko tiivistää osallistujien läsnäolon tunnetta varsinkin yksilö- ja pienryhmätapaamisissa. Ohjaajan on oltava keskittynyt ja seurattava sisällöllisten teemojen lisäksi myös muuta kommunikaatiota tilanteessa. Ohjaamisessa korostuu sanallinen viestintä, koska sanaton viestintä voi jäädä vähäiseksi, jos webinaariin osallistuu kymmenittäin opiskelijoita, jolloin henkilökohtaiset videokuvat eivät ole käytössä. Ohjaaja saattaa huolestua siitä, jääkö jotakin oleellista osallistujien toiminnasta huomaamatta. Toisaalta taas kommunikointi voi olla vapaampaa ja yhteinen sovittu aika mahdollistaa monipuolisen keskustelun.

Ohjaajien läsnäolo voi kannatella avoimuuteen kannustavaa ja luottamuksellista ilmapiiriä. Voidaan puhua kannattelevasta orientaatiosta, jossa on tärkeää ohjaajan oma rauhallinen toiminta, hyväksyvä ja tietoinen läsnäolo sekä havainnointi. Tällainen ohjaaminen edellyttää omasta toiminnasta viestimistä ja oman toiminnan sanoittamista. Ryhmäohjaustilanteissa tämä korostuu. Ohjaaja voi kertoa ohjaustilanteesta esimerkiksi siitä, että hän ottaa materiaalin esille tai että ohjaustilanteen alussa testataan kuuluvuutta. Kun ohjaaja sanoittaa tekemistään, ohjattavat tietävät, että ohjaaja on sitoutunut ja aktiivisesti osallistuu tilanteeseen.

Verkossa voidaan rakentaa myös yhteisöllisyyttä eri keinoin. Näitä ovat esimerkiksi osallistujien videoklipit, pienryhmäkeskustelut videoyhteyden välityksellä, ryhmätehtävät ja kommentoitavat blogit. (Myllyniemi 2017, Guttorm, Mäenpää, Peltola, & Ylönen 2017, 43-59.)

Vertaisryhmä on yksi opintojen etenemistä tukeva asia (Närhi, Saarinen & Siipola, 2018). Laureassa verkkososionomiopiskelijat jaettiin myös aluekohtaisiin tiimeihin, jotka tekivät tiimisopimuksen koulutuksensa alussa. Opiskelijatiimeillä on myös omat yhteyskanavansa, useimmiten WhatsApp, jota käytetään lähes päivittäin. Myös tutoropettajat ohjaavat aluetiimejä sekä yksittäisiä opiskelijoita systemaattisesti ja säännöllisesti Skypen tai Zoomin avulla.

Laureassa opintojaksoista vastaavat opettajat pitävät tiiviisti yhteyttä eri webinaarien välillä. Usein webinaarit pidetään myös niin, että kaksi opettajaa on läsnä. Toinen voi puhua webinaarin teemasta ja toinen voi vastata chatissa tulleisiin kysymyksiin tai kommentteihin. Toisaalta yhteisopettajuus mahdollistaa myös opettajien dialogin webinaarissa.

KEHITTÄMISAJATUKSIA

Haasteena meillä kaikilla tultaessa kohti 2020-lukua on ajassa pysyminen, sillä teknologian kiivas kehitys ei näytä loppuvan. Pedagogisessa kontekstissa haasteen ydin on, mitkä ovat kulloinkin ne optimaaliset tavat, keinot, laitteet ja ohjelmat, joilla opiskelija oppimista tuetaan ja edistetään. Digiohjausvälineet ja -ohjelmat eivät kuitenkaan ole itsetarkoitusta vaan ne mahdollistavat opetuksen ja ohjauksen saatavuuden monipuolisesti. Tärkeintä ei ole esitellä eri ohjelmia ohjelmien vuoksi vaan nivoa ne pedagogiikan näkökulmasta oppimisen ja kohtaamisen mahdollistajiksi. Näin ohjelmat vahvistavat luottamuksellista vuorovaikutusta ja läsnäoloa. Sen vuoksi on tärkeää, että niin opettajat kuin opiskelijatkin arvioivat verkko-opetusta systemaattisesti ja monipuolisesti sekä oppimisen tavoitteisiin että verkko-opetuksen laatukriteereihin.

Verkkososionomitutkinnossa on mahdollisuus kansallisen näkökulman lisäksi toimia kansainvälisissä ympäristöissä esimerkiksi kansainvälisen vaihdon tai harjoittelujen muodossa. Sosionomin tutkinnon sisältöä kehitetään Laureassa organisaatiosoisesti. Yhtenä tulevaisuuden kehittämisajatuksena on toteuttaa opintoja yhteistyössä kansainvälisen yhteistyökumppanin kanssa digitaalisia työvälineitä hyödyntäen. Opiskelijalta edellytetään itsensä johtamista, aktiivista ja osallistavaa otetta sekä vahvaa vastuunottoa omista opinnoistaan. Verkko-opiskelulla on mahdollista tukea myös mitä oivallisemmin kansainvälistymistä. Tästä yhtenä esimerkkinä voidaan mainita Laurean Otaniemen sosionomikoulutuksen opiskelijoiden ja Tallinnan yliopiston sosiaalityön opiskelijoiden yhteinen jo vuosia kestänyt verkko-opintojakso eService Competence 5 opintopistettä.

Verkkososionomikoulutuksen kehittämisajatuksena on herännyt työelämäedustajien tiiviimpi kytkeminen koulutuksen digiympäristöön; webinaareihin ja seminaareihin sekä harjoittelujen suorittaminen verkkoympäristössä verkkotyönä. Innostavaa olisi kehittää uusia digipedagogisia ratkaisuja sosiaalialan ja ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen välille yhdessä tiiviimpää integraatiota hakien. Oivaltavaa olisi löytää ammattikorkeakoulujen digipedagogiikan ja uuden sukupolven työelämäpedagogiikan mahdollisuuksia myös sosiaalialalla. Kiinnostavana haasteena ja mahdollisuutena on myös kansainvälinen yhteistyö erilaisissa digiympäristöissä esimerkiksi sosiaalialan digitaalisten työmenetelmien kehittämisessä. Koulutuksessa meidän on vastattava digitalisaation yhteiskunnallisiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

OPISKELIJOIDEN PALAUTE

Tammikuussa 2018 Verkkososionomikoulutuksessa aloitti 35 tutkinto –opiskelijaa ja 15 avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijaa ympäri Suomea. Opiskelijat ovat olleet motivoitusti ja aktiivisesti mukana opiskelussa, opiskelijoiden suorittamat opintopistemäärät ovat olleet korkeita. Ainoastaan yksi opiskelija on keskeyttänyt opinnot opintojen alussa, ja yksi opiskelija siirtyi avoimen ammattikorkeakoulun opinnoista tutkinto-opiskelijaksi sosiaalialalle. Nopeimmin edennyt opiskelija valmistui joulukuussa 2018. Kaikki 15 avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijaa hakivat ja pääsivät tutkinto-opiskelijoiksi opintopisteiden ja valintakokeen perusteella.

Laureassa aloitti uusi verkkososionomien opiskelijaryhmä tammikuussa 2019. Ryhmän koulutuksen sisällössä hyödynnetään edellisen opiskelijaryhmän palautetta niin opintojaksojen sisältöjen kuin kokonaisuuden osalta. Vuoden 2018 opiskelijoiden antaman palautteen mukaan opiskelu on ollut joustavaa ja hyvin sovitettavissa perhe- ja työelämän kanssa. Opintoihin kuuluvat harjoittelut ovat toteutuneet opetussuunnitelman mukaisesti sosiaalialan eri työympäristöissä. Harjoittelujen sisällössä ei ole vielä ollut laajasti digiympäristöä, mutta jatkossa tavoitteena on, että harjoittelu sisältää verkkotyöskentelyä sosiaalialan eri asiakasryhmien kanssa.

Ensimmäinen opiskelija valmistui joulukuussa 2018, joten hän suoritti tutkinnon vuodessa. Hänellä oli taustalla avoimen yliopiston opintoja muun muassa varhaiskasvatuksesta sekä tutkimusmenetelmistä, jotka voitiin hyväksi lukea sosionomin –tutkintoon kuuluvina opintoina. Hän suoritti harjoittelunsa palkallisena eri työpaikoissa sekä antoi myös näyttöjä osaamisanalyysien mukaisesti.

OPISKELIJAN KOKEMUKSIA VERKKO –OPISKELUSTA

“Onko sinulla unelma saada korkeakoulututkinto? Minulla oli ja Laurea-ammattikorkeakoulu auttoi minua saavuttamaan pitkäaikaisen unelmani. Työssäkäyvänä monen lapsen äitinä minulla ei ollut mahdollisuutta aloittaa päiväopiskelua. Halu kuitenkin kouluttautua oli kova. Selaillessani eri opintomahdollisuuksia, silmiini pisti Laurean uusi sosionomikoulutus, joka oli mahdollista suorittaa kokonaan verkossa! Ja kaiken kukkuraksi minun oli myös mahdollista saada lastentarhanopettajan pätevyys. Laurean sosionomi-verkko-opinnoissa olen oppinut paljon uusia ja hyödyllisiä asioita todella ammattitaitoisten opettajien johdolla. Opiskeluun liittyviin kysymyksiin olen saanut aina opettajilta tai opintopäälliköltä hyvin nopeasti vastauksen. Laureassa oppimiani taitoja voin nyt valmistuttuani hyödyntää suoraan työelämääni. Erityisesti olen kartuttanut digiosaamistani näiden ammattikorkeakouluopintojen myötä. Laureassa opetetaan juuri niitä taitoja, joita me tarvitsemme tulevaisuudessa. Kiitos Laurea, että teit unelmastani totta!”

POHDINTA

Opetuksen siirtäminen kokonaan verkkoon tarjoaa jo suuren haasteen opettajalle kehittää myös omaa pedagogista osaamistaan verkkoympäristössä. Digitalisaatio on mahdollistanut ohjaus- ja ohjaamisprosessin toteutumisen verkossa erinomaisesti. Erilaiset ohjelmat eivät kuitenkaan saa olla liikaa keskiössä, mutta digitaalisten työkalujen monipuolinen osaaminen takaa uudenlaisten digitaalisten taitojen kehittymistä sekä opiskelijoille että opettajille. Kokemuksemme mukaan Zoom, Skype ja pikaviestintävälineenä Teams ovat osoittautuneet erinomaisiksi perusvälineiksi ohjaus- ja oppimisprosesseissa. Opiskelijat saattavat olla hyvinkin digikyvykkäitä, mutta tiedot ja taidot voivat olla some –maailmasta opittuja, eivätkä ne sovi sellaisenaan korkeakouluopintoihin. Opettajan näkökulmasta opintojen etenemisen varmistamiseksi on pidettävä huolta opiskelijoiden opiskeluvalmiuksista ja luotava kullekin opiskelijalle henkilökohtainen opintopolku, unohtamatta opintojen suorittamista tukevaa oppimisympäristöä.

Yhteisöllinen verkkotyöskentely opiskelijoiden ja opiskelijatiimien kanssa on edellyttänyt myös opettajilta työskentelytapojen muutosta enemmän prosessinomaiseksi ja joustavaksi suhteessa heidän oppimisen vaiheeseensa. Opiskelijan aito kohtaaminen onnistuu erinomaisesti myös verkossa. Kokemuksemme mukaan luottamusta lisää nopea ohjausajan saaminen omalta tuutoropettajalta sekä kokemus siitä, että yhdessä olemme ratkaisemassa ja tukemassa opiskelijan oppimiseen liittyviä pulmia.

Sosionomien verkkotutkinnon toteuttaminen on synnyttänyt paljon keskustelua puolesta ja vastaan. Kritisoiijat ovat tuoneet huolensa esille siitä, miten monipuolinen kohtaaminen on mahdollista verkkoympäristössä ja miten opiskelijat saavat tarvittavia valmiuksia sosionomin työhön. Tämä on osaltaan pakottanut tarkistamaan ja tarkentamaan opintojaksojen suunnittelua, toteutusta ja arviointia, mikä on ainoastaan hyväksi oppimisen ohjaamisen kehittämiseksi. Näkemyksemme mukaan kuitenkin opiskelijan ohjaus ja tuutorointi on nopeutunut ja helpottunut verkossa. Tästä olemme saaneet paljon myönteistä palautetta opiskelijoilta.

Lähteet

Backman, L., Partanen, A. & Anttonen, T. Terveystuon henkilöstön digitaalisen osaamisen lähtötasossa on eroja. Viitattu 19.8.2019. <https://www.lamkpub.fi/2019/01/07/terveydenhuollon-henkiloston-digitaalisen-osaamisen-lahtotasossa-on-eroja/>

Digitalisaatio, 2018, Sosiaali- ja terveysministeriö, Viitattu 19.8.2019. <https://stm.fi/digitalisaatio>

eAMK. 2018. Verkkotutkintojen termiviidakossa - Riippumatonta opiskelua riippumatossa? Viitattu 19.8.2019 <https://www.eamk.fi/fi/digipolytys/verkkotutkintojen-termiviidakossa---riippumatonta-opiskelua-riippumatossanew-page/>

Furman, B. & Ahola, T. 2000. Ratkaisukeskeinen itsensä kehittäminen. Helsinki: Lyhytterapia-instituutti Oy.

Guttorm, T., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. Vuorovaikutus, läsnäolo ja eettiset pelisäännöt. Teoksessa Guttorm, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen H. (toim.) 2017. Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 38. Viitattu 19.8.2019. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-151-7>, 43-59.

Hypönen H. & Ilmarinen K. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio. Terveystuon ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisusarja Tutkimuksesta tiiviisti 22/2016. Terveystuon ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki

Kasurinen, H. 2018. Toivokeskeisyys ohjauksessa. Teoksessa Pirttiniemi, J., Kasurinen, H., Kettunen, J., Merimaa, E. & Vuorinen, R. 2018. OPO 2. Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2018:1. Laurea digitaalisaatio 2020. <https://intra.laurea.fi/fi/opetus/koulutuksensuunnittelu/lbd/Sivut/default.aspx> Viitattu 19.8.2019

Myllyniemi, T. 2017. Verkko-opiskelu on tullut jäädäkseen. Viitattu 19.8.2019 <https://talk.turkuamk.fi/innopeda/verkko-opiskelu-tullut-jaadakseen/>

Närhi, K., Saarinen, S. & Siipola, P. 2018. Valtti – Vertaisryhmät opintojen etenemisen tukena Oulun ammattikorkeakoulussa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 22. Viitattu 10.6.2019. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018042018007>.

PRO SOS. 2019. Kelan ja kunnan (sosiaalityö) yhteistyö. <http://www.prosos.fi/tietoahankkeesta/> Viitattu 19.8.2019

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Viitattu 19.8.2019. <https://vnk.fi/julkaisu?pubid=6405>

Tieto Hyvinvoinnin ja uudistuvien palvelujen tukena. SOTE –tieto hyötykäyttöön -strategia 2020. Viitattu 19.8.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70321/URN_ISBN_978-952-00-3548-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uotinen, S., Tyrväinen, H. & Valkonen, L. 2016. Opiskelijan ja opettajan vuorovaikutus korkeakoulujen verkko-opetuksessa. Kasvatus 47 (5), 434-446. Uusitalo-Malmivaara L. & Vuorinen K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus. Wiitakorpi I., Marstio T., Mattila A. (Eds.), (2016). Digimakupaloja korkeakouluopettajille. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.12.2019. URN:ISBN:978-951-799-435-4

VISIO 2030 työryhmien raportit 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämien temaattisten valmisteluryhmien raportit. Viitattu 14.3.2019 https://minedu.fi/documents/1410845/12021888/Visiotyo%CC%88ryhmien+yhteinen+taustaraportti_v2.pdf/d69fc279-d6a9-626d-deac-712662738972/Visiotyo%CC%88ryhmien+yhteinen+taustaraportti_v2.pdf.pdf

2 Kokemusasiiantuntijuus ja jaettu asiantuntijuus osana sosionomi-opintoja

Kaijus Varjonen

JOHDANTO

Sosionomi-opinnoissa on viime vuosina alettu aktiivisesti hyödyntämään kokemusasiiantuntijuutta ja jaettua asiantuntijuutta osana opintoja. Kokemusasiiantuntijuus liittyy laajempaan asiakkaan aseman ja toimijaroolin muutokseen. Asiakkaat nähtiin sosiaali- ja terveyspalveluissa pitkään palvelujen kohteena, kunnes alettiin puhua enemmän asiakaslähtöisyydestä. Vähitellen siirryttiin ymmärrykseen asiakkaasta, joka on palveluiden kohteena olemisen sijaan oman elämänsä aktiivinen toimija. Tällainen uusi ajattelu mahdollisti asiakkaan kokemustiedon tunnistamisen ja hyödyntämisen ja näin alkoi rakentua elämisen ongelmatilanteisiin ja palvelujen käyttöön liittyvä kokemusasiiantuntijan käsite ja toiminta. Alettiin puhua enemmän asiakkaiden osallisuudesta sekä omassa että läheisten palveluprosessissa ja laajemminkin palvelujärjestelmässä. Meneillään onkin historiallinen muutosvaihe kohti tilannetta, jossa asiakkailla on palvelujärjestelmän toimijoiden kanssa tasavertainen kehittäjän ja vaikuttajan rooli. (Niskala, Kairala & Pohjola 2017). Jotta asiakkaan asema muuttuu sosiaali- ja terveyspalveluissa, on myös sosiaali- ja terveysalan opetuksen tuettava muutosta. Tässä artikkelissa kerrotaan kokemusasiiantuntijoiden kanssa työskentelystä Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomi-opinnoissa ja esimerkkinä toimii Aikuissosiaalityö ja sosiaaliohjaus-opintojakso.

KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS KÄSITTEENÄ

”Kokemusasiiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on omakohtaista kokemusta mielenterveys- ja/ tai päihdeongelmasta, joko sitä sairastavana, siitä kuntoutuvana, palvelun käyttäjänä tai omaisena.

Kokemusasiiantuntijalla on kokemustietoa siitä, miltä tuntuu sairastua ja sairastaa, olla hoidossa ja kuntoutuksessa tai käyttää julkisia palveluita. Kokemusasiiantuntija tietää, mikä häntä itseään ja/tai hänen omaistaan on auttanut ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet hänen tai hänen omaisensa kuntoutumiseen ja selviytymiseen.” (STM 2009, Rissanen 2013, Hietala & Rissanen 2015.) Kokemusasiiantuntijoiden työtehtävinä voivat olla työparityö ammattilaisen kanssa, ryhmänohjaus, kouluttaminen ja työt erilaisissa kehittämis- ja ohjausryhmissä. Yleensä työtehtävät ovat palkkioperustaisia, mutta esimerkiksi Vantaalle ja Espooseen on palkattu kokemusasiiantuntijoita vakituiseen työtehtävään. Kokemusasiiantuntijuus on kehittynyt viime vuosina nopein harppauksin ja kokemusasiiantuntijoiden työtehtävät myös sitä mukaa.

KOKEMUSASIAANTUNTIJAKOULUTUS JA JAETUN ASIAANTUNTIJUUDEN VALMENNUS

Kokemusasiiantuntijatoiminnan leviämiseen vaikuttavat monet asiat. Yksi keskeinen tekijä on laadukas kokemusasiiantuntijakoulutus, joka antaa valmiudet toimia moninaisissa kokemusasiiantuntijatehtävissä sekä taitoja yhteistyöhön ammattilaisten kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö on vaativa ja sen ymmärtäminen kokemusasiiantuntijoille tärkeää. (Kurki, Hurri, Kokkonen, Rätty, S. 2017)

Eri toimijat ovat järjestäneet sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille ja opiskelijoille sekä kokemusasiiantuntijoille yhteisvalmennuksia. Koulutetut kokemusasiiantuntijat ry:n eli Kokoa ry:n koulutussuosituksessa 2017 suositellaan, että yhteisvalmennuksien mahdollisuuksia vahvistetaan, koska ne edistävät jaetun asiantuntijuuden ja yhteiskehittämisen toimintamahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Kurki ym. 2017) Yhteisvalmennusten avulla pyritään lisäämään jaettua asiantuntijuutta. Jaetulla asiantuntijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ammattilaisen ja kokemusasiiantuntijan rinnakkain tekemää yhteistyötä. Pyrkimyksenä on sekä ammattilaisten että kokemusasiiantuntijoiden osaamisen ja kokemusten jakaminen sekä perinteisten roolien riisuminen ja aito dialoginen kohtaaminen.

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULUN JAETUN ASIAANTUNTIJUUDEN VALMENNUS

Keväällä 2017 Laurea-ammattikorkeakoulussa pilotoitiin 5 opintopisteen Jaetun asiantuntijuuden valmennus, jossa koulutettiin 10 sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa ja 10 sosiaali- ja terveyspalveluja käyttänyttä asiakasta (lastensuojelu, aikuissosiaalityö, mielenterveys- ja päihde) jaettuun asiantuntijuuteen. (Talaskivi-Munther, Talasma & Varjonen, 2017.) Valmennuksessa sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaina olleet ihmiset kouluttautuivat kokemusasiiantuntijoiksi ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijat oppivat työskentelemään kokemusasiiantuntijoiden kanssa. Valmentajina toimivat sosiaalialan ja hoitotyön lehtorit yhdessä KoKoa ry:n kokemusasiiantuntijavalmentajien kanssa. Valmennuksen aikana myös lehtorien ymmärrys kokemustiedon merkityksestä lisääntyi ja kun myös mukana olleet opiskelijat pitivät valmennuksen antia tärkeänä osana opintojaan, tuntui mielekkäältä lisätä kokemusasiiantuntijoiden osuutta opinnoissa.

KOKEMUSASIAANTUNTIJAT MUKANA AIKUISSOSIAALITYÖ- JA SOSIAALIOHJAUS OPINTOJAKSOLLA

Kokemusasiiantuntijoita on ollut mukana vierailijoina useillakin Laurea-ammattikorkeakoulun opintojaksoilla. Esimerkiksi täydentäviin opintoihin kuuluvalla Aikuissosiaalityö ja sosiaaliohjaus-

työskentelystä. Hyvin toimivaksi tavaksi on havaittu se, että kokemusasiantuntija ja ammattilainen muodostavat työparin ja tulevat yhdessä opintojaksolle. Näin heidän esityksessään yhdistyy ammattilaisen ja kokemusasiantuntijan näkökulmat. On myös tärkeä kertoa kokemusasiantuntijalle riittävän tarkkaan, mitä häneltä odotetaan ja mikä on aika, joka hänellä on käytettävissään. On myös hyvä varata jonkin verran aikaa palautekeskustelulle, jotta kokemusasiantuntija tietää miten hänen osuutensa meni. Samalla voidaan myös yhdessä miettiä, mitä voi parantaa seuraavalla kerralla. Parhaimmillaan koko opetuskerta suunnitellaan yhdessä kokemusasiantuntijan ja ammattilaisen kanssa niin, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden.

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA KOKEMUSASiantuntijoista JA JAETUSTA ASiantuntijuudesta

Aikuissosiaalityö ja sosiaaliohjaus-opintojaksolla kokemusasiantuntijat ovat saaneet opintojaksopalautteissa hyvät arviot. Neljää opiskelijaa haastateltiin vapaamuotoisesti tätä artikkelia varten. Opiskelijoiden mukaan kokemusasiantuntijat täydensivät eri aiheiden tietoperustaista tai ammattiosaamiseen liittyvää opetusta ja ”antoivat kasvot” aiheelle. Opiskelijoiden mukaan aiheeseen pääsi syvemmälle, kun kokemusasiantuntijat kertoivat oman tarinansa ja oman näkökulmansa.

”Kokemusasiantuntijan osuutta ei mielestäni olisi voinut korvata millään muulla, vaan tilanne oli joka henkilön kohdalla ainutkertainen hetki.”

”Kokemusasiantuntijuus on alkanut opintojakson myötä kiinnostamaan muutenkin ja esim. mediakeskustelu siitä kiinnittänyt huomiota nykyisin enemmän.”

Opiskelijat toivat myös esille, että kun kokemusasiantuntijat kertoivat yksityiskohtaisesti tarinoita, sai rauhassa käsitellä tunteita, joita ne herättävät, ilman että oli dialogissa asiakkaiden kanssa. Ylipäätään opiskelijat toivat esille sen lisäarvon, kun palveluita käyttäneet henkilöt kertovat siitä, millaista on olla palvelujen käyttäjä. Kokemusasiantuntijoiden toimintaa pidettiin ”ammattimaisempana” kuin ehkä akuutissa tilanteissa olevilla, ja sitä arvostettiin, miten he osaavat perustella kantansa.

”Mun mielestä on aina hyvä tulevana ammattilaisena kuulla asiakkailta se, mitä he haluavat, kun että työntekijät kertovat. Se herättää enemmän luovuutta tälle alalle, herättää vaihtoehtoja.”

Kokemusasiantuntijoiden ja opettajien yhteisopettaminen toimi haastateltujen opiskelijoiden mielestä hyvin ja kummankin osuudella on oma arvonsa. Opiskelijan näkökulmasta aiheesta saa enemmän ja asiat muistaa paremmin kokemusasiantuntijan kertomien kokemusten kautta, kun siihen on liittynyt opiskelijaltakin usein jokin tunne.

”Kuhunkin aiheeseen löytyy mielestäni yhteisopettajuuden myötä enemmän näkökulmia. Teoreettinen osuus on kuitenkin ammatillisuuden vuoksi olennaista eikä pelkkä kokemusasiantuntijuus olisi myöskään riittävä.”

Haastateltujen opiskelijoiden mielestä kokemusasiantuntijuus voisi olla kiinteä osa läpi opintojen. Olisi myös hienoa, jos kokemusasiantuntijalla olisi rohkeutta esittää oma tarinansa itselleen luonnollisella tavalla.

opintojaksolla kokemusasiantuntijat ovat olleet keskeisessä roolissa jo useamman toteutuksen ajan. Opintojaksolla käsitellään laajasti eri aikuissosiaalityön osa-alueita, kuten työttömyys ja sosiaalinen kuntoutus, mielenterveys- ja päihdetyö, asumissosiaalinen työ ja erityisteemoja, kuten väkivallan ehkäisytyö.

Opintojaksolla teemoja on käsitelty paitsi teoreettisen tiedon ja sosionomin osaamisen näkökulmasta, myös asiakkaiden kokemustiedon kautta. Kokemusasiantuntijat ovat olleet mukana teemoista riippuen joko kertomassa omaa tarinaansa, pitämässä luento-opetusta tai työpajatyypillisissä osioissa, joissa he ovat ideoineet palvelujen kehittämistä yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetus on toteutettu niin, että lehtorin vastuulla on ollut tietoperustan opetus ja ammattiosaaminen ja kokemusasiantuntijat ovat joko yksin tai yhdessä ammattilaisen kanssa kertoneet käytännön kokemuksista asiakkaan tai läheisen näkökulmasta. Usein tässä on syntynyt hedelmällistä dialogia, jossa ovat olleet mukana lehtorit, kokemusasiantuntijat ja opiskelijat. Näitä oppimistilanteita opiskelijat ovat pitäneet merkityksellisinä omalle osaamiselleen. Yhteiskehittämisharjoituksissa eri osapuolet ovat sitten yhdessä ideoineet esimerkiksi uusia palveluja sosiaaliseen kuntoutukseen liittyen.

Opintojaksoilta on kerätty opiskelijapalautetta, lisäksi tätä artikkelia varten on haastateltu opintojaksoilla mukana olleita opiskelijoita ja kokemusasiantuntijoita. Näiden palautteiden ja haastattelujen sekä kirjoittajan omien kokemustenkin perusteella kokemusasiantuntijat tuovat tärkeän elementin mukaan opetukseen. Heidän vastuulleen ei kuitenkaan voi jättää esimerkiksi kokonaisen teeman käsittelyä, vaan he tuovat siihen oman osansa. Opiskelijat ovat kiittäneet sitä kokonaisuutta, joka on syntynyt lehtoreiden, ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden osaamisen yhdistämisestä.

Kun kokemusasiantuntijoita pyydetään mukaan opetukseen, on tärkeää tietää kokemusasiantuntijan taustasta jonkin verran. Esimerkiksi se on tärkeää, onko hänellä kokemusta opiskelijoiden kanssa

Esimerkiksi lauluesitys teki vaikutuksen yhden kokemusasiantuntijan kohdalla. Tarinallisuus ja erilaisten omien tuotosten esittäminen olisi mieluisaa opiskelijalle. Opiskelijat esittivät, että kokemusasiantuntijat voisivat vaikka ideoita opiskelijoille jonkin koulutuspäivän.

Artikkelia varten haastateltiin kahta opintojaksolla ollutta kokemusasiantuntijaa. Myös he ovat kokeneet työskentelyn opiskelijoiden kanssa mielenkiintoisena ja tärkeänä. Kokemusasiantuntijat arvelivat voivansa vaikuttaa erityisesti opiskelijoiden valmiuteen kohdata asiakkaita. He kokivat että opiskelijat ovat ajoitukseksi otollisessa kohdassa, ennen ammattilaisuutta.

“Kun opiskelijasta tulee ammattilainen, häneen suhtaudutaan viranomaisena, mutta opiskelijalla on vielä lupakin kysellä ja ihmetellä ja se on avartavaa ennen ammattilaiseksi siirtymistä.”

JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokemusasiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tuonut uusia näkökulmia sosionomi-koulutukseen ja se tuo puuttuvan palasen tietoperustaiseen oppimiseen ja työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kun lehtorit, työelämäkumppanit ja kokemusasiantuntijat toteuttavat yhteisopetusta, on opetus kokonaisvaltaista opiskelijoille ja kiinnostavaa jokaiselle osapuolelle. Opiskelijoiden on arvokasta kuulla asiakastilanteista ja palveluprosesseista jo opiskeluaikana kokemusasiantuntijoita. Näin opiskelijat saavat kuulla palveluja käyttäneiden ihmisten kokemuksia todellisista tilanteista ja siitä, miten palvelut ovat heidän kohdallaan toimineet. Näistä tilanteista käytävät keskustelut kokemusasiantuntijoiden, ammattilaisten ja opiskelijoiden välillä syventävät opiskelijoiden osaamista tulevaan ammattiin. Tämä antaa myös lehtorille mahdollisuuden saada tietoperustainen ja käytäntö keskustelemaan keskenään.

Myös yhteistyön harjoittelu kokemusasiantuntijoiden kanssa on opiskelijoille tärkeää. Kun opiskelijat oppivat tekemään yhteistyötä kokemusasiantuntijoiden kanssa jo opiskelun aikana, siitä tulee luonteva osa heidän ammatillista osaamistaan myös ammattilaisina. Yksi huomion arvoinen asia on myös se, että opiskelijat voivat vahvistaa tunnetaitojaan, kun he saavat opintojaksoilla reflektoida tunteita, joita kokemusasiantuntijoiden kertomat asiat heissä herättävät. Tästä voi olla apua siihen, etteivät vastaavat tilanteet tule niin yllätyksenä työelämässä.

Jatkossa kokemusasiantuntijat voisivat olla mukana jo opetuksen tai opintojaksojen suunnittelussa. Mahdollisuuksia kokemusasiantuntijuuden hyödyntämiseen on sosionomi-opinnoissa paljon, aina opetussuunnitelmasta lähtien. Mielenkiintoinen oli myös opiskelijoiden idea kokemusasiantuntijoiden suunnittelema koulutuspäivästä. Kokemusasiantuntijuus on jo olennainen osa sosionomi-opinnoissa ja on tärkeä varmistaa, että kokemusasiantuntijuus vakiinnuttaa paikkansa osana opintoja. Tämä edellyttää kokemusasiantuntijuuden huomioimista suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheissa.

Lähteet:

Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki. Kuntoutussäätiö & Mielen terveydenkeskusliitto.

Kurki, M, Hurri, H-L, Kokkonen, M. ja Rätty, S. 2017. Kokemusasiantuntijakoulutuksen suositukset ja palkkiosuosukset. KoKoA ry

Niskala, A, Kairala, M & Pohjola A. 2017. Asiakaan pitkä tie palveluihin vaikuttajaksi. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H & Niskala, A. (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Tampere: Vastapaino, 7-8. Rissanen, P. & Puumalainen, J. (2016). Kokemuksen kautta osaamiseen: vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus. Kuntoutus 1, s. 2–8.

STM (2009) Mielen terveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielen terveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 3. Helsinki

Talaskivi-Munther, T., Talasma, H. & Varjonen, K. (2017) Jaetun asiantuntijuuden valmennus Laurea ammattikorkeakoulussa Espoossa. Ratkes 23:3 4, 24 30.

3 Rakas raskas raksa - Monialaista esimiestyön opetuksen uudistamista Laurean sosiaalialan ja HAMKn rakennusalan yhteistyönä

Anu Nordlund-Knuutila

Työsuojelurahaston rahoittamassa "Rakas raskas raksa"- hankkeessa kehitettiin esimiestyön opetusta rakennus- ja sosiaalialojen perinteistä käsin. Hanke toteutettiin vuoden 2019 aikana Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan ja Hämeen ammattikorkeakoulun rakennus- ja yhdyskuntatekniikan välisenä kahden sosiaalialan lehtorin ja kahden tekniikan lehtorin yhteisvoimin. Työelämässä jo toimivien työnjohtajien täydennyskoulutuskäyttöön kehitettävän koulutusmenetelmän testaamiseen osallistuvat kaksi HAMKn opiskelijaryhmää.

Koulutusmenetelmän sydän on eri alojen tietojen, taitojen ja kokemusten monipuolinen hyödyntäminen siten, että opiskelijalle kertyy omaan esimiestyön työkalupakkiin monipuolista osaamista. Koulutusmenetelmän tavoitteena on auttaa opiskelijaa luomaan jäsentynyt esimiestyön käyttöteoria. Tämä tarkoittaa oman kokemuksen ja tiedon jäsentämistä itselle sopivalla tavalla. Esimiestyö on persoonalla tehtävää työtä, eikä siihen voi antaa keittokirjamaisia ohjeita.

Koulutustuotteen tieto on peräisin opintoalojen opetussuunnitelmista jalostettuna tarkoitukseen sopivaksi. Kokemustietoa on kerätty kirjoittajan tekeillä olevassa väitöskirjatutkimuksessa, jossa haastateltiin rakennusalan tuotannon työnjohtajia esimiestyön opetuksen kehittämistarpeista. Haastateltavat kuvasivat ihmisten johtamisen taidoista erityisesti vuorovaikutustaitojen ja luottamuksen merkitystä. Nämä teemat valittiin yhteisen koulutustuotteen pääsisällöiksi. Rakentamisessa tarvittava konkreettinen tieto sidottiin osaksi samaa kokonaisuutta. Asiajohtamisen ja ihmisten johtamisen päällekkäistä ilmenemistä työn arjessa ilmenettiin kokonaisuuden rakentamisessa käyttämällä todellisuuteen perustuvaa fiktiivistä tarinaa. Muita toiminnallisia menetelmiä olivat Aino Kääriäisen ja Kaijus Varjosen kehittämät dialogipalikat sekä hankkeessa parhaillaan kehitteillä olevat luottamuksen kehittymistä tukevat toiminnalliset välineet.

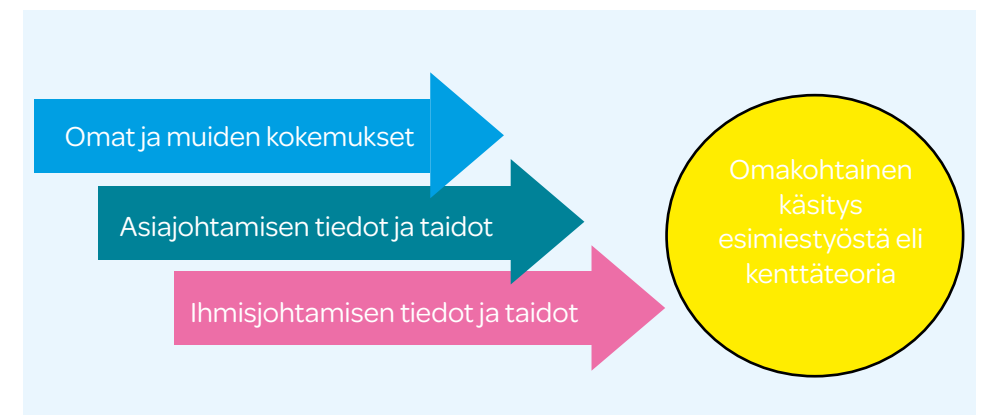
KOULUTUKSEN TAVOITTEENA JÄSENTYNYT JOHTAJUUDEN KÄYTTÖTEORIA

Kokemuksemme mukaan moniammatillisen koulutuksen suurimpia haasteita ovat toisen ammattialan termistön ja sisältöjen vieraalta tuntuvat sisällöt. Joskus myös arvot voivat olla ristiriidassa keskenään. Eri ammattialojen rajapinnoille tarvitaan joustavia rakenteita, jotka tukevat dialogisuutta ja jättävät opiskelijalle oikeuden arvioida tiedon soveltuvuutta alalle ja itselleen. Tässä auttaa käyttöteorian viitekehyksen sisäistäminen koulutuksen tehtävien suunnittelussa. Tieto ja muiden kokemukset esitellään opiskelijalle. Tehtävät ohjaavat pohtimaan, mikä soveltuu itselle. Myös kriittiselle suhtautumiselle annetaan lupa ja tilaa.

Käyttöteorian (theory-in-use) käsitteen ottivat ensimmäisenä käyttöön Chris Argyris ja David Schön (1974). Sillä tarkoitetaan sitä henkilökohtaista ajattelun viitekehystä ja niitä perusolettamuksia joiden mukaan ihminen toimii. Heidän johtopäätöksensä on se, että yksilöllä on kaksi erillistä toiminnan teoriaa. Toiselle he antoivat nimen "paljastettu teoria" ja toiselle "käyttöteoria". Paljastetulla teorialla Argyris ja Schön (1974) tarkoittavat sitä mallia, jonka mukaan asianomainen sanoo toimivansa. Jos häneltä kysyttäisiin miten hän toimisi tietyssä tilanteessa, hänen vastauksensa kuvaisi hänen paljastettua teoriaansa. Käyttöteoria on sitä sisäistä teoriaa, jonka mukaan yksilö todellisuudessa toimii. Keski-Luopan (2011) mukaan uskomukset ja perusoletukset muodostavat ajattelun perustan, johon hän saamansa uuden tiedon sijoittaa.

Usein nojaudumme uutta informaatiota vastaanottaessamme aikaisempiin käsityksiimme asioista. Sijoitamme tiedon omiin merkitysperspektiveihin ja kokemusjärjestelmiimme usein tiedostamatta. Tarkkaavaisuutemme on usein valikoivaa. Etsimme informaatioita, joka sopii aikaisempiin rakenteisiin ja sivuutamme tiedon jota emme ymmärrä. (Keski-Luopa 2011).

Yhden ammattialan kapeutumista ja rajapintojen heikentymistä muihin ammattialoihin kutsutaan joskus siiloutumiseksi. Siilojen rajapintojen haastamisessa piilee laajemman ymmärryksen syntymisen mahdollisuuksia puolin ja toisin. Informaation siirtyminen kovin erilaisten viitekehyksien välillä on haasteellista. Tässä auttaa opettajan oma dialogisuus ja erityisesti vilpittömän pyrkimyksen ymmärtää vastaanottajan kieltä ja kokemusmaailmaa. Kun käyttöteorian hengen mukaan johtajuutta esitellään neutraalisti eri alojen konteksteista ja annetaan oppijan itse valita millaisen merkityksen häntiedolle antaa, toimitaan kunnioittavasti oppijaa kohtaan. Oman tieteenalan tiedon arvottaminen korkeammalle kuin muiden ei tue moniammatillisia pyrkimyksiä. Hankkeessa tärkeää on ollut toisaalta uteliaisuus ja kunnioitus toisen alan oppeja kohtaan ja toisaalta myös terve ylpeys omasta alastaan.

Kuvio 1. Monialaiset tiedot ja taidot yhdessä kokemusten kanssa rakentavat itselle sopivaa johtajuutta

TARINALLISUUS KOKEMUSTIEDON TULKKINA

Työnohjaajien tarinat ja näkemykset esimiestyöstä auttavat johtajuuden tiedon ohella rakentamaan omaa esimiesidentiteettiä. Narratiivisilla kokemustarinoilla pyritään herättämään oppijan kokemusmaailmaa. Liikka (2003) kuvaa narratiivisuutta tutkimuksen lähestymistapana vastaiskuna ”modernille tiedolle”. Realistinen ja positivistinen traditio korostavat tiedon saavuttamista järjen ja empirian avulla. Tarinallisessa postmodernissa ajattelussa todellisuus on sirpaleista ja muokkautuu uudelleen. Tarinallisuus on tässä koulutusmenetelmässä valittu kokemuksen välittämisen välineeksi tukemaan dialogisuuden tunteen kielen (Isaacs, 2001) merkitystä. Tarina välittää tunnetta luonnollisella tavalla.

Ricouerin narratiivisen identiteetin teorian mukaan tekstin avulla voimme muokata käsitystämme toiminnan maailmasta. Narratiivisessa prosessissa on kolme vaihetta. Ymmärrämme toiminnan maailman symbolisesti välittyneinä merkityksinä. Lähtötilanteen ymmärrystä kutsutaan esiymmärrykseksi. Toisessa vaiheessa juonellistamalla tuotetaan esiymmärrettyä maailmaa kuvaava tekstuaalinen kertomus. Tarinan maailman ja kuuntelijan maailman horisonttien kohdatessa tapahtuu uudelleenymmärtäminen. Tarina refigioituu uudeksi ymmärrykseksi toiminnasta ja palaa hermeneuttisen kehän mukaisesti elämän keskuuteen. (Kaunistama & Laitinen, 1998.)

Narratiivisessa kertomuksessa on rakenne, joka tekee siitä ymmärrettävän. Hankkeessa tutkija kirjoittaa kokemuksen Gergenin (1994) analysoiman elementtien järjestyksen mukaan. Tarinassa tulee olla päämäärä, eli tapahtuma, jota selitetään. Lopputuloksen tulee olla merkityksellinen. Se voi olla tapahtuma, jota pyritään saavuttamaan tai välttämään. Tätä voisi kutsua myös ydinideaksi. Tarinassa tulee olla tapahtumia, joilla voidaan korostaa päämäärän saavuttamisen helppoutta tai vaikeutta. Nämä tuovat myös värikkyyttä kertomukseen. Tapahtumat tulee rakentaa loogiseen järjestykseen, yleisimmin länsimaisessa kulttuurissa lineaarisesti. Kertomuksen kirjoittamisessa tulee huomioida identiteetin pysyvyys, eli kertojajenkin jatkuvuus ja yhdenmukainen identiteetti. Tapahtumat etenevät kausaalisesti antaen selityksiä tapahtumille. Siirtymien esittäminen tulee huomioida.

Lukijan tulee voida työstää tarinan avulla hyviä käytäntöjä johtamiseen. Tästä syystä tarinat päättyvät enemmän tai vähemmän haasteellisiin lopputunnelmiin, jolloin ratkaisun tai paremman tavan löytäminen reflektiolla on keskiössä. Mitä olisi voinut tehdä toisin? Mitä vastoinkäymistä voi oppia? Tarinoissa toteutuu myös problem based learning (PBL) ongelman ratkaisemisen näkökulma.

Tarinoiden koostamisessa käytettiin faktapohjana työnohjaajien haastattelussa nousseita hyvän johtajan ominaisuuksia. Hyvän johtajan nähtiin olevan yleisiltä ominaisuuksiltaan luotettava, hienotunteinen, aito, rauhallinen, avoin, välittävä, tukea antava, johdonmukainen ja vastavuoroinen. Haittaavina ominaisuuksina vuorovaikutukselle pidettiin erityisesti aggressiivisuutta, vihamielisyyttä ja ennakoimattomuutta. Ihmisten johtamisessa hyvää johtajaa auttavat myös armollisuus, keskeneräisyyden ymmärtäminen, joustavuus, ahkeruus, rehellisyys ja karisma. Omalla esimerkillä nähtiin olevan suuri merkitys. Asioiden johtamisessa taas hyödytti täsmällisyys, päättäväisyys, päätöksentekokyky, ohjeiden antamisen selkeys, suunnittelutaidot ja ryhmän ohjaamisen taidot. Armeijamaisesta johtamistyylistä ja kunnian varastamisesta muilta haluttiin eroon.

Artikkelin kirjoittaja kirjoitti aluksi tarinat hahmojen persoonallisuuksien ja karkeasti tapahtumien osalta hyödyntäen omaa kokemusta rakennusosalta ja kaunokirjallisen tekstin kirjoittamisesta. Tekniikan lehtorit kommentoivat kirjoituksia erityisesti teknisten yksityiskohtien osalta korjaten niitä realistisemmiksi.

Keskusteluissa tarinoihin lisättiin teknisiä yksityiskohtia, jotta niihin pohjautuvat tehtäviin vastaaminen vaatisi myös teknistä osaamista. Tarinoissa eri luonteiset työntekijät luotsaavat kerrostalon rakentamisen prosessia ja ratkovat siinä ilmeneviä pulmia. Hahmojen persoonallisuuksissa on edustettuna haastattelussa nousseita piirteitä tarkoituksella kärjistäen. Hahmolla on erilaisia haasteita liiallisesta kiltteydestä välinpitämättömyyteen. Yhdessä teknisten pulmien kanssa opiskelija ottaa kantaa tarinassa esitettyihin johtamisen haasteisiin monipuolisesti. Tarinoissa näkyy myös rakennusalan kulttuurille tyypillinen suorasukainen huumori.

Sosiaalialan ytimeistä: luottamus ja vuorovaikutus

Haastattelujen pohjalta erityisesti kehitettäväksi sisällöksi muodostuivat luottamuksen ja vuorovaikutuksen teemat. Vuorovaikutusta käsitellään dialogisuuden tarkastelun avulla. Rakennusmestariyhdyksen kanssa dialogisuutta jäseneltiin Aino Kääriäisen ja Kaijus Varjosen dialogipalikat- välineen avulla. Yhdessä haasteellisten tilanteiden näytelmäharjoitusten kanssa erityisesti Isaacin (2001) dialogisuuden osa-alueista kunnioituksen, odotuksen, suoran puheen ja kuuntelun jäsentäminen antoi aineksia oman ja muiden vuorovaikutuksen jäsentämiseen.

Luottamuksen tarkastelussa pureudutaan epäluottamusta aiheuttaviin tekijöihin (Harisalo & Miettinen, 2010) kuten ammatillisten kunniasääntöjen rikkomiseen ja auktoriteettiaseman väärinkäyttöön. Tästä näkökulmasta luottamus näyttäytyy eettisenä kysymyksenä ja tarkastelee moraalisia kysymyksiä työnjohtajan työssä. Loppuhankkeen aikana kehittyvän luottamuksen merkitystä peilaavan toiminnallisen harjoituksen kautta tarkastellaan luottamuksen syntyä prosessina, luottamuksen piirteitä ja tukevia käytäntöjä sekä haavoittuvuutta.

Kuva 1. Dialogipalikat RMRAM18 ryhmän kokeilussa

KOKEMUKSIA OPISKELIJOIDEN KANSSA

Hämeen ammattikorkeakoulun rakennusalan opiskelijoiden kanssa kokeiltiin koulutusmenetelmän kehiteillä olevaa versioita luontototeutuksella insinööriopiskelijaryhmä INRAP17:n kanssa Janakkalassa toukokuussa 2019 sekä rakennusmestareiden monimuotoryhmä RMRAM 18:n kanssa Laitikkalan kurssikeskuksessa syyskuussa. Toiminnan fasilitointiin saatiin taloudellista tukea rakennusmestarien säätiöltä. Opiskelijat työstivät luontorasteilla eri teemoja, kuten luottamusta, vuorovaikutusta, ajanhallintaa, laadunhallintaa ja rakentamisen prosessissa tarvittavaa verkostoa. Sosiaalialalta kotoisin olevat sisällöt otettiin pääsääntöisesti hyvin vastaan. Palautteessa näkyi positiivista innostuneisuutta, neutraaliutta ja myös sisältöjen sopivuuden kyseenalaistamista alalle. Jatkokehittelyssä panostetaan palautteen mukaisesti erityisesti teemojen välisen jatkuvuuden ja sidosten vahvistamiseen, jotta kokonaisuus olisi mahdollisimman johdonmukainen. Tarina nähtiin hyvänä välineenä teemojen työstämiseen, kun edellä mainitut sidokset kokonaisuuteen muokkaantuvat selkeämmäksi.

Kuva 2. INRAP17 ryhmän luontopäivässä työn alla rakennusprojektin verkosto

TUOTOXENA KAKSI KOULUTUSMENETELMÄÄ

Lopputuotteena hankkeesta valmistuu aiemmin kuvatuilla sisällöillä kolmen kerran "Raksapomo"-koulutus. Tämän koulutuksen tavoitteena on tarjota tietoa ja kokemusta esimiestyössä erityisesti ihmissuhde työnä alalle sopivalla kielellä konkreettisten esimerkkien avulla. Vuorovaikutuksen ja luottamuksen ohella teemat käsittelevät Laitikkalan palautteen mukaisesti palautteenantoa ja motivaation kysymyksiä.

Lisäksi valmistuu yrityksille suunnattu yhden päivän tuotannon työnohtajille suunnattu luontototeutus. Tässä voimakkaan tunteen kautta valikoituva konkreettinen ongelma työyhteisössä käännetään luottamusta rakentavaksi ratkaisuprojektiksi. Esivaiheessa rakennustyömaan työnohtajien esimiestyössä kohtaamat haasteet muuttuvat reissuvihon päiväkirjamerkinnoistä yhteisessä tarinassa kuvatuksi ratkaistavaksi konkreettiseksi haasteeksi eli asiatarvoitteeksi. Luontoon rastiradalle räätälöidyt tehtävät ja johtamisen työkalut auttavat haasteen ratkaisemisessa. Näiden lisäksi tunnetavoitteen saavuttamista tukevat tehtävät, eli hankkeen vuorovaikutusta ja luottamusta edistävät harjoitukset, vahvistavat osallistuvan ryhmän yhdessä toimimisen taitoja. Esivaiheessa määritelty haaste ratkaistaan dialogisuutta hyödyntäen iltanuotiolla ja valitaan konkreettiset jatkotoimet.

MONIAMMATILLISEN YHDISTÄMISEN ANTI

Artikkelia kirjoitettaessa menetelmän kehittäminen jatkuu edelleen. Tähänastiset kokemukset kannustavat jatkamaan ja kokeilemaan muitakin uusia avauksia eri alojen välillä. Onnistumisen edellytys on hankkeen tekijöiden näkemyksen mukaan ollut kunnioitus toisen erilaista ajattelua kohtaan sekä uteliaisuus oppia toisen lähestymistavasta. Kärsivällisyydestä ja huumorista on ollut hyötyä.

Vaikka tämän hankkeen fokus on ollut rakennusalalla, jatkuu työ myös sosiaalialan sisällä aiheen parissa hankkeeseen liittyvän tutkimuksen raamissa. Teknisten alojen järjestelmällisyys ja loogisuus esimiestyössä on ollut kirjoittajalle opettavaista oman johtajuuskäsityksen kehittymisessä. Mahdollisuus haastaa omia ennakkoluuloja on ollut arvokas kokemus.

Lähteet

- Argylis, C., & Schön, D.** 1974. Theory in practice: Increasing professional effectiveness. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gergen, K.** 1994. Realities and relationship. Soundings in Social Construction. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Harisalo, R., & Miettinen, E.** 2010. Luottamus: pääomien pääoma.
- Ilmonen, K.** (toim.). 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: Paino Kopijyvä.
- Isaacs, W.** 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki: Kauppakaari.
- Kaunistmaa, P. & Laitinen, A.** 1998. Paul Ricoeur ja narratiivinen identiteetti. Teoksessa Kuhmonen, P. & Sillman, S. (toim.) Jaettu jana, ääretön jana. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylän yliopiston filosofian laitoksen julkaisuja 65.
- Keski-Luopa, L.** 2011. Työnohjaus vai supervisaus- työnohjausprosessin filosofisten ja kehityspsykologisten perusteiden tarkastelua. Jyväskylä: Bookwell.
- Liikka, M.** 2003. Tarinallinen lähestymistapa yksilön ja yhteisön suhteen tutkimiseen – Yksilöiden identiteetti- ja organisaation kollektiiviseen narratiiviseen identiteettiin. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Rusanen, Soile** 2005. Osallistavan teatterin lajeista. Teoksessa Pekka Korhonen & Raija Airaksinen (toim.) Hyvä Hankaus -teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina Helsinki 2005. Draamatyö, Helsinki, 24-31.

4 Simulaatiopedagogiikka oppimisen innoittajana sosionomikoulutuksessa

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio

JOHDANTO

Simulaatiopedagogiikan tarjoamat mahdollisuudet ovat kiinnostava lisä oppimiseen; se tarjoaa opiskelijoille tilaisuuden harjoitella omia taitojaan ja soveltaa opittua teoriaa haastavan asiakasryhmän kohtaamisessa turvallisessa ympäristössä ja oppia uutta. Tässä artikkelissa tarkastellaan kahta simulaatio-opetuksen kokeilua sosionomikoulutuksen lähiopetuksessa päivätoteutuksen opiskelijoiden kanssa.

Lastensuojelun tehostetun perhetyön opintojakson sisällön ja pedagogiikan suunnittelu alkoi vuonna 2018 uuden lastensuojelun perhetyön opintojaksototeutukseen. Simulaatio-opetus tuli yhtenä vahvana vaihtoehtoisena pedagogisena menetelmänä esille eurooppalaisen lastensuojeluun ja pedagogiikkaan keskittyvän konferenssin jälkeen ja sitä päätettiin lähteä pilotoimaan sitä tälle opintojaksolle. Tämä oli myös ilmeisemmin ensimmäinen kerta, kun Laurea-ammattikorkeakoulussa pilotoitiin sosionomikoulutuksessa simulaatiopedagogiikkaa. Toinen simulaatiopilotointi tehtiin seuraavana vuonna samalla opintojaksolla, jossa sitä kehitettiin edelleen ensimmäisen pilotoinnin kokemusten kautta.

Simulaatiopedagogiikkaa ja simulaatioiden käyttöä hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi hoitotyön ja poliisityön opinnoissa (Kauppila & Tieranta, 2016, 17). Sosiaalialan opinnoissa sitä ei olla juurikaan sovellettu viime aikoina ja teoreettiset lähteet sekä julkaisut simulaatiopedagogiikan soveltamisesta korkeakouluopetukseen painottuvat aika pitkälti hoitotieteiden soveltamiseen.

Sosiaalialan perhetyötä opiskellaan sosionomikoulutuksen täydentävissä opinnoissa. Teoriaopetusta on tarve välillä kytkeä elävään elämään. Sosiaalialan ja erityisesti lastensuojelun haastavia asiakkaita ei voida tuoda osaksi luokkaopetusta, jolloin simulaatio-opetus on yksi vaihtoehto tuoda käytännönläheistä opetusta opiskelijoille harjoittelun ja projektityöskentelyn lisäksi.

MITÄ SIMULAATIOPEDAGOGIIKALLA YMMÄRETÄÄN

Simulaatiopedagogiikalla tarkoitetaan oppimisen tapaa, jossa opiskelijat pyrkivät ratkomaan todellisia asiakastapauksia todentunteisissa oppimisympäristöissä. Tavallinen luokkahuone ei ole soveltuva tila oppimisympäristöksi. Oppimisen tavoitteena voi olla substanssin (sisällön) lisäksi kriittisen ajattelun sekä ongelmaratkaisutaitojen parantaminen ja kehittäminen. Lisäksi simulaatio-opetus antaa opiskelijoille mahdollisuuden harjoitella teoretiedon ja käytännön yhdistämistä sekä asiakastyön taitoja. Asiakkaina voidaan käyttää muiden alojen tai lähialan opiskelijoita tai näyttelijöitä. Opiskelijan on turvallista harjoitella simulaatiossa autenttisia ja vaikeitakin asiakastyön tilanteita sekä asiantuntijuuden eri osatekijöitä. (Eteläpelto, Collin & Silvennoinen 2013; Keskitalo, 2015; Kivinen & Karjalainen, 2015; Nimmagadda & Murphy, 2014; Silvennoinen & Ahonen, 2017; Sunarich & Rowan, 2017)

Simulaatio-oppiminen on menetelmä, joka mahdollistaa teoria- ja käytännön tiedon yhdistämisen sekä näyttöön perustuvan tiedon käyttämisen tavoitteellisessa harjoitustilanteessa. Keskimäen (2017) mukaan menetelmässä korostuu yhteistoiminnallinen oppiminen sekä opettajien ja opiskelijoiden aktiivinen vuorovaikutus. Siinä harjoitellaan simuloituissa tilanteissa autenttisia työelämän asiakastilanteita ja taitoja, jonka jälkeen käydään ohjaajan johdolla reflektiokeskustelu.

Simulaatioiden kesto näyttää vaihtelevan erilaisissa kirjoituksissa ja tutkimuksissa yhdestä kerrasta useaan kertaan lukukauden aikana. Samoin vaihtelee yhden simulaation kesto, yhdestä tunnista kolmeen tuntiin. Bogon, Shlonskyn, Leen & Serbinkin (2014) mukaan kaiken kaikkiaan simulaatioiden suunnittelutyö ja toteutus vaatii paljon suunnittelua ja aikaa.

Simulaatiopedagogiikan teoreettinen viitekehys perustuu useampaan oppimisen teoriaan. Pohjoisamerikkalainen simulaatiopedagogiikka sosiaali- ja terveysalan opinnoissa pohjautuu useimmiten kokemuksellisen ja aktiivisen oppimisen teorioihin, erityisesti Kolbin & Kolbin teorioihin (Nimmagadda & Murphy 2014). Kokemuksellisessa oppimisessa on tyypillistä, että oppimisen ajatellaan tapahtuvan ikään kuin itsestään, kiinnostavan käytännön toiminnan ohessa. Pelkkä konkreettinen tekeminen ei kuitenkaan riitä, vaan käytännön kokemuksia tulee jäsentää ja integroida olemassa olevaan teoreettiseen tietoon.

Simulaatiopedagogiikan käyttö oppimisen tukena sosiaalityön opinnoissa näyttää tuottavan hyvää tulosta. Kolmen tutkimustuloksen (Bogo ym. 2014, Logie ym. 2013 & Rawlings 2012) mukaan opiskelijat kokivat simulaatiopedagogisten menetelmien parantaneen sosiaalityöntekijöiden yleisiä asiakastyötaitoja sekä heidän kulttuurista osaamistaan. Bogon ym. (2014) mukaan meillä ei ole saatavissa vertailutietoa perinteisen opetuksen ja simulaatio-opetuksen tuloksista, koska tällaisia tutkimuksia ei olla tehty. Haasteena sosiaalialan simulaatiotutkimusten vertailuun on erilaiset painopisteet ja käytettävät työmenetelmät. Lisätutkimukselle on edelleen tarvetta.

Simulaatiot järjestetään pääosin pienryhmätyöskentelynä, joten toteutuksen tarve tulee olla hyvin pohdittu ja taloudellisesti kalliiden simulaatioiden perusteltu. Tehostetulla opiskelijoiden ohjaamisella ja itsenäisen työskentelyn painottamisella luento-opinnoista voidaan supistaa ja painottaa opettajien resursseja simulaatioiden ohjaamiseen. Teoreettiset perusteet on syytä käydä läpi avainluennoilla sekä panostaa orientoiviin itseopiskelutehtäviin, jossa opiskelijat opiskelevat teoreettisia lähtökohtia ja perehtyvät simulaation yleisiin piirteisiin. Opettajan rooliin kuuluu varmistaa, että opiskelijat ovat valmistautuneet simulaatioon riittävästi ennakolta. Simulaation kautta opiskelijoiden on mahdollista saavuttaa kokonaisvaltainen ymmärrys työn prosessista. (Silén-Lipponen & Äijö, 2016)

Simulaatio-opetus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen (Dieckmann ym 2012; Keskitalo, 2015)

VAIHE 1	ORIENTOITUMINEN
VAIHE 2	VARSINAINEN SIMULAATIO
VAIHE 3	JÄLKIPUINTI, DEBRIEFING, REFLEKTIOKESKUSTELU

Taulukko 1. Simulaatio-opetuksen vaiheet

Ensimmäisessä vaiheessa opiskelijat orientoituvat opetettavaan aiheeseen teoreettisesti. Toisessa vaiheessa tapahtuu varsinainen simulaatiotyöskentely. Työskentelyyn on annettu ohjeet, roolit ja laaditut oppimistavoitteet. Tällöin opiskelijat soveltavat oppimaansa teoriaa käytäntöön. Simulaatiot voidaan nauhoittaa ja niiden perusteella käydään yksityiskohtaisempi palautekeskustelu. Kolmannessa vaiheessa käydään reflektiokeskustelu, jossa sekä opiskelijat että opettajat pohtivat yhteisesti opiskelijan oppimista. Keskustelua ohjaa yleensä etukäteen suunniteltu rakenne. Reflektiokeskustelun lopuksi opiskelija asettaa itselleen uudet oppimistavoitteet.

Oppimisessa reflektiivisyys merkitsee ajatteluprosessina oman toiminnan tietoista ja itsekriittistä arviointia ja siihen perustuvaa oman toiminnan ohjausta. Simulaatiopedagogiikassa myös omakohtainen arviointi pääsee kehittymään aktiivisen toiminnan ja siitä välittömästi saatavan palautteen kautta. (Eteläpelto ym. 2013, 30–33.)

Kalalahden (2016) mukaan jälkipuinti- tai palautevaiheessa opiskelijat arvioivat ja refleктоivat oppimisprosessia ja siinä sovellettavia tietoja ja oppimisympäristöä kokonaisvaltaisesti sekä asettavat sen pohjalta uusia oppimistavoitteita.

SIMULAATIO-OPETUKSEN SUUNNITTELU LASTENSUOJELUN TEHOSTETUN PERHETYÖN OPINTOIHIN

Teoriaan perehtymisen jälkeen lähdettiin suunnittelemaan ja toteuttamaan simulaatiopedagogiikan pilotointia lastensuojelun perhetyön opintojaksolle. Ennen ensimmäisestä opintojaksototeutusta tehtiin yhteistyösopimus Espoon Tarinateatterin kanssa, jolloin ammattinäyttelijät esittivät lastensuojelun tehostetun perhetyön asiakkaita. Simulaation suunnitteleminen ja valmisteluun käytettiin paljon aikaa ja asiakasperheet ideoitiin omista lastensuojelun työtaustoista käsin. Asiakastilanteita piti modifoida siten, että asiakkaita ei pystytä tunnistamaan (salassapitovelvollisuus). Opiskelijat jaettiin pienryhmiin, jotka kaikki saivat oman simulaatioasiakasperheen ja ennakkotiedot perheestä. Opiskelijoiden tuli laatia tämän jälkeen kirjallinen, teoriaan pohjautuva asiakastyön suunnitelma perhetyön asiakasperheelle. Suunnitelma sisälsi asiakastyössä käytettävän lähestymistavan esimerkiksi systeemisen ajattelun tai ratkaisukeskeisen ajattelun sekä käytettävät työmenetelmät. Suunnitelmassa tuli huomioida työn eri vaiheet, asiakassuhteen aloitus, työskentelyvaihe ja asiakassuhteen lopetus.

Asiakastyön suunnitelmista annettiin kirjallinen palaute, joka sisälsi korjaus- ja täydennys ehdotukset. Opiskelijoita valmisteltiin luennolla simulaatioon siten, että heille kerrottiin simulaation olevan heidän oppimistaan tukeva, jossa ei tarvitse jännittää numeerista arviointia. Ennen kaikkea simulaation on tarkoitus olla oppimistilanne, jossa on lupa myös epäonnistua ja sitä kautta oppia. Opiskelijoille kerrottiin, että oikeissa lastensuojelun asiakastyössä ja perheissä perhetyössä tulee paljon äkillisiä kriisitilanteita ja harvoin

suunnitelmat menevät ennakkosuunnitelmien mukaisesti. Opiskelijat saivat tietää etukäteen, että jokaisessa perheessä simulaation aikana tulisi olemaan jokin käsikirjoituksesta poikkeava yllättävä tilanne. Näin he pystyivät ennakolta varautumaan siihen. Tarinateatterin näyttelijät saivat etukäteen tutustuttavikseen opiskelijoille annetut kuvaukset kustakin asiakasperheestä, jonka lisäksi heille käsikirjoitettiin yllättävät tilanteet simulaation varalle. Näyttelijät saivat muutoin vapaat kädet roolien henkilöhahmojen rakentamiseen.

Opiskelijat jaettiin valmiiksi kolmen hengen ryhmiin. He saivat itse päättää, kuka esitti mitään ammattiroolia. Reflektiokeskustelua varten tehtiin lomake, joka sisälsi asiakastyön perusasioita esimerkiksi vuorovaikutukseen liittyviä elementtejä. Etukäteen päätettiin myös, että reflektiokeskustelussa käytettäisiin toisen opiskelijan vertaisarviointia, simulaatiossa olevien opiskelijoiden itsearviointia, näyttelijöiden ja opettajien palautetta.

Toinen perhetyön opintojaksototeutus toteutui lähes samalla tavalla. Tällöin opiskelijat toimivat pareina. Yhteistyökumppanina toimi tuolloin harrastelijateatteri Mutkattomat käänteet ry. Lisäksi palautelomaketta korjattiin siten, että siihen lisättiin/eriteltiin tunne- ja asiastyön sisällöt. Oppimistehtävien ja koko simulaation suunnitteluun kuului myös oppimisympäristön suunnittelu.

Laurean Otaniemen kampukselle on aikoinaan rakennettu asuntoa muistuttava tila, jossa oli tarkoitus harjoitella erityisryhmien tukemista. Tilassa on myös akvaariotila lasin takana. Oppimisympäristö modifioitiin perhetyön simulaatioita varten. Tilassa oli valmiiksi rakennettuna eteinen, keittiö, olohuone sekä pesuhuone. Ennen jokaista simulaatiota oppimisympäristöä päätettiin muokata hieman erilaiseksi. Näin pyrittiin luomaan mahdollisimman autenttinen tila kyseiselle perheelle, esimerkiksi kodin lattialle heitettiin mainospostia ja/tai pyykkiä.

Kuva 1. Oppimisympäristö

Vertaisryhmää sekä opettajia varten piti varmistaa hyvä näkyvyys akvaarion toiselle puolelle sekä varmistaa kaikkien simulaatioon osallistuneiden äänen kuuluvuus lasin toiselle puolelle. Laurean Digitiimillä oli vastuu teknisistä ratkaisuista.

SIMULAATION TOTEUTUS

Simulaation yleisenä tavoitteena oli harjoitella ja oppia lastensuojelussa tehtävää tehostettua perhetyötä. Yleinen tavoite oli jaettu vielä tarkemmin pienempiin tavoitteisiin, jotka olivat asiakkaan kohtaaminen, vuorovaikutus asiakkaan kanssa, asiakkaiden tunteiden tunnistaminen ja niihin reagoiminen sekä erilaisten työmenetelmien sopivuus ja kysymystyyppien valinta sekä niiden harjoittelu.

Laurea-ammattikorkeakoulun digitiimin edustaja oli simulaatiopäivinä varmistamassa, että lasiseinän taakse kuului opiskelijoiden ja näyttelijöiden äänet. Digitiimin edustaja avusti simulaatioiden videoinnissa. Jokainen simulaatio nauhoitettiin ja video jaettiin ainoastaan omaan simulaatioon osallistuneille opiskelijoille, niin että heille oli varattu viikko aikaa. Tänä aikana he pystyivät itsenäisesti katsomaan oman videon ja oppimaan havainnoinnin kautta omasta vuorovaikutuksestaan ja manereistaan asiakastilanteissa. Videot olivat ainoastaan henkilökohtaiseen oppimiseen tarkoitettuja eikä niitä saanut levittää tai jakaa. Tämä varmistettiin myös teknisesti.

Itse simulaatiovaiheessa opiskelija harjoittelee simulaatiossa soveltaen tietoa ja taitojaan, opettaja ohjaa ja havainnoi opiskelijoiden toimintaa. (Kalalahti 2016) Jokaisella opiskelijaparilla oli varattu aikaa 1,5 tuntia tehdä oma osuus. Tämä aika sisälsi myös palautekeskustelun.

Simulaatio-työskentely toteutettiin siten, että opiskelijat menivät ns. asiakasperheen kotiin lastensuojelun perhetyöntekijöinä. Näyttelijät olivat valmiina tässä kuvitteellisessa kodissa. Opiskelijoille oli myös etukäteen ilmoitettu simulaatiotyöskentelyn alkuvaiheessa, että perheille oli tehty päätös lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta sekä tehostetun perhetyön päätös.

Ensimmäisellä toteutuskerralla yhtä asiakastyön tapausta ratkaistiin niin, että yksi pari hoiti toimintakyvyn arvioinnin ja tavoitteiden laatimisen, toinen pari hoiti työskentelyvaiheen jonkun valitsemansa työmenetelmän mukaisesti ja kolmas pari päätti asiakassuhteen ja työsti mahdollista tulevaisuuden palveluohjausta. Toisella kerralla jätettiin asiakassuhteen päättäminen pois ja opiskelijat simuloivat vain kaksi ensimmäistä vaihetta.

Simulaatioharjoituksen olennaisena ja merkityksellisenä osana on välittömän palautteen antaminen sekä simuloitun tilanteen läpikäyminen. On oleellista, että palautetilanne on nimenomaan oppimistilanne arviointitilanteen sijaan. Opiskelijalle tulisi syntyä oivalluksia hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista ja tätä kautta jättää myös pysyvä muistijälki vahvistamaan oppimista. (Nyberg 2014)

Reflektiokeskustelu käytiin opiskelijaryhmän, näyttelijöiden, vertaisarviointiparin ja opettajien kesken hyväksikäyttäen reflektiolomakkeessa olevia teemoja. Simulaation tehneet opiskelijat tekivät itsearviointin. Vertaisarviointi suoritettiin samasta asiakasperheestä kuin mitä itse simuloivat. Näyttelijät panostivat palautteessaan erityisesti kohtaamiseen ja tunnetyöskentelyyn liittyviä asioita.

Kuva 2. Simulaation toteutus

OPISKELIJOIDEN PALAUTTEET

Viimeisenä simulaatiopedagogiikan prosessissa on palaute. Palautteella tarkoitetaan simulaatio-opetuksen kokonaispalautetta, esimerkiksi suunnittelun ja toteutuksen onnistumista ja opiskelijoiden oppimista. Palautekeskustelu käytiin molempien ryhmien kanssa siten, että kaikki ryhmän opiskelijat olivat paikalla. Ensin opiskelijat arvioivat simulaatio-opetusta pienryhmissä heille annettujen teemojen valossa. Teemat olivat valmistautuminen simulaatioon, itse simulaation toteutus, oppimisympäristö, oma oppiminen ja kehittämis ehdotukset ja toiveet. Tämän jälkeen käytiin yhteiskeskustelu aiheista. Kirjalliset palautteet kerättiin opettajien jatkotyöskentelyä ja simulaatiopedagogiikan soveltamisen kehittämistä varten. Palautteet analysoitiin teemoittelun avulla.

Opiskelijat olivat mielissään, kun saivat välittömästi henkilökohtaista palautetta monelta taholta. Merkittävää oli myös näyttelijöiden palaute siitä, miltä heistä tuntui ja miten heidät kohdattiin. Joidenkin mielestä palaute oli hiukan liian yksityiskohtainen. Opiskelijoiden mielestä keskustelun aikana vallitsi positiivinen ja rakentava ilmapiiri. Muutaman opiskelijan mielestä reflektiokeskustelussa kiinnitettiin huomiota liikaa epäolennaisiin seikkoihin.

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Opiskelijoilta saadun palautteen mukaan oppimisympäristö oli kodinomainen ja aidon tuntuinen. Asiakastilanteet olivat aitoja, mikä helpotti ammatillisen roolin haltuunottoa. Muutamat opiskelijat kokivat suunnitelman ja simulaation jollain tapaa ristiriitaisiksi, koska autenttinen tilanne oli niin erilainen kuin he olivat suunnitelmassaan kuvitelleet. Simulaatiotilanne oli huomattavasti haastavampi kuin he olivat osanneet odottaa. Toisaalta onnistumisen tunne toi ammatillisuuteen nostetta.

“Yllätyin myös kuinka intensiivinen ja realistinen tilanne oli. Siinä joutui todellakin miettimään omaa toimintaa ja pyrkiä ammatillisuuteen.”

“Oli myös hyvä kuulla näyttelijöiltä, miltä heistä tuntui asiakkaan näkökulmasta. Esimerkiksi se, että äidistä tuntui, ettei häntä kuunneltu avoimesti vaan me tunnuimme tietävän paremmin tilanteen ja ratkaisun.”

“Palautteen saaminen oli tärkeää. Simulaation aikana piti huomioida niin paljon asioita ja tilanne oli aitoa perhetyön tilannetta muistuttava. Oppimismuoto oli opiskelijaa osallistava ja hyvin erilainen oppimismuoto kuin yleensä.”

“Palautekeskusteluun oli jätetty hyvin aikaa ja saimme palautetta monelta eri kantilta.”

SIMULAATIO-OPETUKSEEN VALMISTAUTUMINEN JA TOTEUTUS

Opiskelijoiden palautteen mukaan valmistautumiseen liittyvä teoriaosuus oli välttämätön. Siihen kannatti perehtyä hyvin etukäteen joidenkin opiskelijoiden mielestä. Opiskelijat kokivat tekemänsä perhetyön suunnitelman haasteelliseksi, mutta totesivat myös, että sen tekemiseen oli varattu riittävästi aikaa. Paine simulaatioon osallistumiseen toi tehtävään mukavasti painetta ja tarvetta valmistautua hyvin.

Simulaation kesto (45 minuuttia) oli palautteen mukaan sopiva. Moni opiskelija pohti sitä, että oman perhetyösuunnitelman ja autenttisen perhetilanteen välillä oli ristiriita. Asiat eivät näytä menevän todellisuudessa niin kuin työntekijä on niitä suunnitellut tai ajatellut. Positiivisena koettiin myös, että ammatillisen roolin haltuunotto oli helpompaa kuin kirjallisessa osuudessa, koska tilanteet muistuttivat aitoja asiakastilanteita.

Muita kommentteja oli, että tilanne oli opettavainen, mutta joillekin myös hiukan pelottava. Jotkut kuvasivat tilannetta hauskana tai erilaisena tapana oppia uusia asioita. Tilanteesta sai hyvää kokemusta tulevaan työhön. Tilanne oli haastavampi joidenkin mielestä kuin he osasivat odottaa.

“Ylipäättänsä suunnittelu itsessään opetti paljon siitä, että perheen kanssa työskentelyssä on paljon eri asioita, joita tulee ottaa huomioon ja pitää olla varautunut varasuunnitelmilla ja vaihtoehtoisilla menetelmillä, sillä kaikki menetelmät ei sovi kaikille perheille vaan niitä tulee soveltaa tilanteen mukaan.”

MITÄ OPIN PERHETYÖSTÄ?

Opiskelijoiden vastauksissa omaan oppimiseen peilaten nousi monia teemoja, joista merkityksellisimmiksi nousivat toisen simulaatioryhmän havainnointi, oman simulaatiovideon katsominen ja oman toiminnan havainnointi jälkikäteen. Oikeiden näyttelijöiden mukanaolo nostettiin vastauksissa tärkeäksi tekijäksi sekä yllätysmomentin mukanaolo jokaisessa simulaatiossa koettiin opettavaiseksi.

Opiskelijat painottivat vertaisarvioinnin ja toisen pienryhmän simulaatiotyöskentelyn havainnoinnin merkitystä, jonka kautta oppi myös itse paljon. Simulaation kautta oppiminen koettiin syvällisemmäksi kuin kirjoja lukemalla tai essee-opintotehtäviä kirjoittamalla. Simulaatiot koettiin realistisiksi työskentelykokemuksiksi ja opiskelijat kuvasivat ikään kuin heidän silmänsä olisivat auenneet, mitä työskenteleminen konkreettisesti voi olla lastensuojelun perheissä.

Itsereflektoinnin ja vertaisarvioinnin kautta opiskelijat kokivat oppineensa työskentelystä ja kykenivät jäsentämään teoriaa käytäntöön. Simulaatioiden asia- ja tunnetason työskentelyn yhdistäminen koettiin haastavaksi ja pelkkään asiatarvon työskentelyyn oli helpompi keskittyä.

Osallistava oppimismuoto ja toiminnallisuuden kautta oppiminen oli hyvää ja opiskelijat nostivat myös palautteessa esille, miten paljon tunneälyä ja herkkyyttä tarvitaan asiakastyössä. Opiskelijat kokivat, että heidän oli helppo eläytyä työntekijän rooliin ja saivat uusia ideoita työskentelyyn perheiden kanssa ja heidän vuoroaikutustaitonsa paranivat.

“Työskentely tuntui todella intensiiviseltä ja sen avulla oppi, miltä tuntuu tulla vieraan perheen omaan kotiin.”

“Täytyy ottaa monta asiaa huomioon ja tunnustella tilannetta ja ymmärsin sen, että oikeastikin äkillisiä tunteiden purkauksia ja tilanteiden muutoksia voi tulla.”

“Tiesi, että opittua teoriaa täytyy soveltaa jo kursilla eikä se jää vaan päähän muhimaan vaan tulevaisuutta varten.”

“Tilannetta rentoutti tuttu ympäristö ja lupa mokata. Uudentyyppinen toteutus oli myös kiinnostava ja ajatuksia herättävä. Jännitys toi tilanteeseen realistisen kuvan eikä tilanne ajautunut koomiseksi.”

KEHITTÄMISIDEAT JA TOIVEET JATKOA VARTEN

Opiskelijat nostivat kehittämisideoita ja toiveita tuleviin lastensuojelun perhetyön simulaatioihin liittyen. Asiakastyön suunnitelmaan liittyvä tehtävä koettiin haastavaksi ja se saisi olla yksityiskohtaisempaa, yksi ohjaustapaaminen ennen simulaatiota sekä simulaation jälkeen nostettiin kehittämistoiveiksi.

Vertaisarviointi olisi opettavaisempaa, jos se tehtäisiin eri simulaatioperheistä. Vastauksissa nousi opiskelijoiden toive simulaatio-opetuksen jatkuvuudesta. Osa opiskelijoista koki, että asiakastyön teoriaopetusta tulisi edelleen lisätä ja opettajien tulisi valmistaa ja perehdyttää opiskelijoita vielä paremmin ennen varsinaista simulaatiota. Simulaatioihin voisi myös varata vielä enemmän aikaa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Opettajien itsearviointin sekä opiskelijoiden palautteiden perusteella näyttää siltä, että simulaatiopedagogiikka sopii lastensuojelun tehostetun perhetyön opintojaksolle. Opiskelijat kokivat simulaatiot haastavina, mutta samalla myös antoisena tapana oppia. Opettajien työmäärä on valtava verrattuna opiskelijoiden ohjaukseen sekä luentomuotoiseen opetukseen mutta työmäärä on kannattava, koska simulaatio-opetus vaikuttaa oppimisen näkökulmasta olevan palkitsevaa.

Kehittämiskohteita kahden pilotointisimulaation jälkeen löytyi. Kävi ilmi, että suurin osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että huomiota tulisi kiinnittää heidän kattavampaan perehdyttämiseen ennen simulaatioita. Opettajien mielestä olisi tarpeen edelleen kehittää oppimistehtäviä rajatummiksi sekä selkeämmiksi. Simulaatio-opetuksen edelleen kehittämistä kannattaisi jatkaa.

Käytyjen reflektointikeskustelujen kautta opettajat pystyivät myös jakamaan omasta lastensuojelun asiakastyöstä saatua hiljaista tietoa, mitä ei oppikirjoista ole välttämättä luettavissa. Tulosten ja palautteen perusteella simulaatiopedagogiikkaa kannattaisi hyödyntää myös laajemmin muissa sosiaalialan asiakastyön opinnoissa.

Lähteet

Bogo, M., Shlonsky, A. Lee, B. & Serbinksi, S. 2014. Acting Like It Matters: A Scoping Review of Simulation in Child Welfare Training. *Journal of Public Child Welfare*. Vol. 8:1, 70-93.

Dieckmann, P., Friis, S.M., Lippert, A. & Østergaard, D. 2012. Goals, Success Factors, and Barriers for Simulation-Based Learning: A Qualitative Interview Study in Health Care. *Simulation & Gaming* 43 (5), 627-647.

Eteläpelto, A., Collin, K. & Silvennoinen, M. 2013. Simulaatiokoulutuksen pedagogiikka. Teoksessa I. Ranta (toim.) *Simulaatio-oppiminen terveydenhuollossa*. Helsinki; Fioca Oy, 21-50.

Hitchcock, L.I. Learning Social Work Skills from Simulations. E-News Exclusive.

Kalalahti, J. 2016. Simulaatioiden opetuskäyttö SM:n hallinnonalan koulutusorganisaatioiden perustutkintokoulutuksessa. Tampere. Poliisiammattikorkeakoulu.

Kauppila, H. & Tienranta, O. 2016. Hoitotyön simulaatioita kehittävien opettajien verkoston ensiaskeleet. Teoksessa I. Tieranta O. & Poikela P. (toim.) *Helmiä hoitotyön simulaatioissa. Hyviä käytänteitä ammattikorkeakouluista*. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisu, Sarja B. Raportit ja selvitykset 18/2016, 11-15.

Keskitalo, T. 2015. Developing a Pedagogical Model for Simulation -based Healthcare Education. Rovaniemi. *Acta Electronica Universitatis Lapponiensis*167.

Kivinen, E. & Karjalainen, J. 2015. Tulevaisuuden oppimisympäristöä rakentamassa - Ikääntyneen kotiympäristön suunnitteleminen simulaatiokeskukseen. Teoksessa I. Tiittanen, H. (toim.) *Ikääntyneiden hyvinvointia rakentamassa. Esimerkkejä ammattikorkeakoulutoiminnasta ja työelämäyhteistyöstä*. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 9, 14-16.

Nimmagadda, J. & Murphy, J.I. 2014. Using simulations to enhance interpersonal competences for social work and nursing students. *Social Work Education*. Vol 33 (4), 539-548.

Nyberg, O. 2014. SKY – intoa, oppia, turvallisuutta. Teoksessa I. Hannele Paloranta (toim.) Sosiaali- ja terveysalan simulaatio- ja kehittämissympäristö SKY oppimisen ja opetuksen kehittäjänä. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja B. Raportit ja selvitykset 3/2014, 13-14.

Silén-Lipponen, M. & Äijö, M. 2016. Monimuotoiset kokeilut tuottavat hyviä käytänteitä opetukseen. Teoksessa I. Tieranta O. & Poikela P. (toim.) Helmiä hoitotyön simulaatioissa. Hyviä käytänteitä ammattikorkeakouluista. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja B. Raportit ja selvitykset 18/2016, 25-31.

Silvennoinen, P. & Ahonen, O. 2017. Simulaatiopedagogiikka ammatillisen asiantuntijuuden kehittämisen välineenä sote –alan koulutuksessa. Teoksessa J.Tuomi, K. Joronen & A. Huhdanpää (toim.) Oivaltamisen iloa. TAITO 2017. Tampere: TAMK.

Sunarich, N. & Rowan, S. 2017. Social Work Simulation Education in the Field. *Field Educator*. Vol. 7.1. Spring 2017.

AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Annika Kultavirta & Tuula Saarnio (toim.)

Pedagogisia helmiä sosiaalialan koulutuksessa

Tähän julkaisuun on koottu sosiaalialan lehtoreiden kirjoittamia artikkeleita. Artikkelit käsittelevät pääosin sosionomikoulutuksessa käytettyjä pedagogisia kokeiluja ja jo vakiintuneita käytäntöjä.

Julkaisu on tarkoitettu pedagogisista asioista kiinnostuneille tai niille, jotka toimivat erilaisissa koulutustehtävissä. Toivottavaa on, että julkaisu inspiroi hyödyntämään esiteltyjä menetelmiä ja edelleen kehittämään niitä.